

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій

Кафедра міжнародних економічних відносин і управління проєктами

Наталія Романюк, Вікторія Кухарик

**ОСНОВИ ДИПЛОМАТІЇ І ДИПЛОМАТИЧНОЇ РОБОТИ
У ВИЗНАЧЕННЯХ ТА ПОНЯТТЯХ**

ЛУЦЬК – 2024

УДК 341.75 (075.8)

ББК 66.49я73

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 22 листопада 2024 р.)*

Рецензент: Карпчук Наталія Петрівна – доктор політичних наук,
професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу
Волинського національного університету імені Лесі Українки

Романюк Н., Кухарик В. Основи дипломатії і дипломатичної роботи у
визначеннях та поняттях. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. 39 с.

Видання містить основні визначення та поняття, які використовуються
при викладанні ОК «Основи дипломатії і дипломатичної роботи». Глосарій
призначений для здобувачів 3 курсу спеціальностей 291 Міжнародні
відносини, суспільні комунікації і регіональні студії і 292 Міжнародні
економічні відносини факультету міжнародних відносин, а також тих, кого
цікавлять питання дипломатичного протоколу та етикету.

© Романюк Н., 2024

© Кухарик В., 2024

ВСТУП

У сучасному світі знання термінології є важливою складовою для успішного володіння будь-якою галуззю науки чи професійною сферою, зокрема дипломатією. Дипломатична діяльність вимагає чіткого розуміння понять і термінів, які відображають особливості діяльності дипломатичних представництв, встановлення дипломатичних відносин, дипломатичного протоколу та етикету та ін.

Пропонований глосарій спрямований на те, щоб допомогти здобувачам освіти і всім зацікавленим у галузі міжнародних відносин засвоїти основні поняття, які формують основу дипломатичної діяльності. Цей глосарій містить визначення, які сприяють більш глибокому розумінню матеріалу та його застосуванню.

Сподіваємось, що цей глосарій стане корисним інструментом у навчанні та сприянні професійному зростанню здобувачів освіти, допомагаючи їм ефективно орієнтуватися у дипломатичних термінах та поняттях.

- **Агреман** – офіційна згода країни, що приймає, на призначення певної особи представником іншої держави. Зазвичай надається для глав дипломатичних місій через міністерство закордонних справ. Після згоди особа набуває статусу "персони грата", а у разі відмови – "персони нон грата"
- **Ад інтерім** – латинський термін, що означає тимчасове виконання обов'язків. Використовується в дипломатії для позначення особи, яка тимчасово займає посаду, наприклад, повіреного у справах на час відсутності посла.
- **Ад референдум** – латинський вираз, який означає, що угода чи рішення потребують схвалення вищої інстанції. Застосовується при підписанні договорів із застереженням на можливе затвердження.
- **Ад хок** – спеціальне представництво, що складається з тимчасових представників, відряджених до іншої країни для виконання конкретного завдання.
- **Акламація** – прийняття рішень без голосування, шляхом підтримки учасниками, вираженої в формі оплесків чи вигуків. Використовується на міжнародних зібраннях.
- **Акредитація** – офіційний процес призначення представника однієї держави до іншої або до міжнародної організації, який завершується врученням вірчих грамот.
- **Акредитація візитів** – процедура отримання згоди країни, що приймає, на приїзд іноземної делегації. Включає узгодження складу, функцій та статусу делегації, що необхідно для забезпечення безпеки.
- **Акредитування** – процес офіційного надання дипломатичних повноважень, що завершується врученням вірчих грамот главі держави, до якої представник акредитується.
- **Акт дипломатичний** – офіційна дія або заява зовнішньополітичного органу держави, яка має політичні чи правові наслідки; може бути нотами, меморандумами чи офіційними листами.

- **Альтернат** – порядок чергування назв і підписів у тексті міжнародного договору для підкреслення рівноправності сторін.
- **Альтернативний протокол** – адаптований формат дипломатичного протоколу, що враховує специфічні умови, наприклад, пандемії чи цифровізації. Він дозволяє проведення заходів дистанційно, включає віддалені переговори та електронні підписи, забезпечуючи безперервність дипломатичних відносин навіть за обмежених можливостей фізичних зустрічей.
- **Альянс** – союз кількох держав, утворений для досягнення спільних цілей, часто у військовій чи політичній сфері. Альянси зазвичай підкріплені офіційними угодами та базуються на спільних інтересах і підтримці між державами.
- **Анулювання договору** – процес одностороннього скасування міжнародної угоди державою, за якого розірвання відбувається без виконання умов договору. Причини можуть включати значні порушення іншою стороною чи юридичну недійсність договору; при цьому важливо дотримуватися відповідної процедури, наприклад, завчасного письмового повідомлення.
- **Арбітраж міжнародний** – процедура вирішення міжнародних суперечок незалежними арбітрами, обраними сторонами конфлікту. Рішення арбітражу є обов'язковим для виконання, що робить цей процес ефективним способом вирішення суперечок у міжнародному праві.
- **Арбітражна дипломатія** – використання арбітражу як альтернативи судовому розгляду для конфіденційного вирішення міжнародних спорів. Рішення, прийняті в рамках такого процесу, мають обов'язковий характер, що підвищує юридичну стабільність міжнародних відносин.
- **Апарте** – неофіційна приватна бесіда між дипломатичними представниками під час офіційних заходів. Використовується для оперативного вирішення термінових питань або обміну думками без офіційного документування.

- **Аскрипція** – офіційне підтвердження права дипломата на дипломатичні привілеї та імунітети в країні перебування. Це встановлення офіційного статусу осіб у складі дипломатичних місій відповідно до міжнародного права для забезпечення їхньої безпеки та діяльності.
- **Атестація** – процес оцінки, проведений міністерством закордонних справ для визначення рівня професійної підготовки та повноважень дипломатичного представника. Атестація дозволяє встановити відповідність дипломата вимогам посади, особливо при укладенні угод і проведенні офіційних заходів.
- **Аташе** – дипломатичний ранг або посада в представництві країни за кордоном. Існує кілька видів аташе: військовий, прес-аташе, дипломатичний тощо, кожен з яких відповідає за специфічну сферу діяльності у дипломатичній місії.
- **Архіви дипломатичні** – сукупність документів, що накопичилися у дипломатичних і консульських установах. Відповідно до міжнародних угод, такі архіви є недоторканими й захищеними незалежно від їхнього місцезнаходження, що забезпечує збереження конфіденційної інформації.
- **Аудієнція дипломатична** – офіційний прийом, який проводиться главою держави, уряду чи міністром закордонних справ для представника іншої держави. Цей прийом може бути формальним з дотриманням урочистих ритуалів або більш неформальним, в залежності від обставин і дипломатичного протоколу.
- **Аутентичний текст** – оригінальний варіант документа, який має офіційний статус і визнається рівнозначним з іншими його офіційними перекладами. У міжнародних угодах усі аутентичні тексти мають однакову юридичну силу.
- **Білатеральний протокол** – набір правил і домовленостей, які регулюють проведення офіційних заходів між двома державами. Він визначає процедури зустрічей, обмін документами, протокольні обряди під час візитів, що сприяє повазі та рівності між сторонами.

- **Блокчейн-дипломатія** – використання блокчейн-технологій у дипломатії для безпечного зберігання та прозорого обміну інформацією, наприклад, міжнародними угодами. Такий підхід підвищує довіру між державами завдяки незмінності збережених даних.
- **Бойкот дипломатичний** – відмова від участі в офіційних заходах чи від контактів з іншою країною як форма вираження протесту проти її політики або дій, що вважаються неприйнятними.
- **Брифінг** – коротка зустріч представників ЗМІ з посадовцями для висвітлення актуальних питань, важливих подій чи офіційної позиції країни. Брифінг є менш формальним, ніж прес-конференція, і сприяє оперативному інформуванню суспільства.
- **Бренд країни (nation branding)** – стратегія формування позитивного образу країни на міжнародному рівні через культурні, економічні та політичні ініціативи. Ефективний бренд сприяє залученню інвестицій, розвитку туризму та підтримці з боку міжнародної спільноти.
- **Валіза дипломатична** – особливий контейнер (конверт, мішок або сумка), який використовується для транспортування дипломатичної кореспонденції. Він має спеціальні ознаки, такі як печатки чи сургучеві знаки, що підтверджують його недоторканність.
- **Ввічливість міжнародна** – акти добросусідства і поваги між державами, які надають певні пільги або привілеї іноземним представництвам, що не є обов'язковими, але очікуються як символ ввічливості та підтримки хороших відносин.
- **Вето** – право відхилення або блокування рішення, яке часто використовується для захисту важливих інтересів. Наприклад, постійні члени Ради Безпеки ООН мають право вето, що дозволяє їм заблокувати будь-яке рішення, навіть якщо інші члени підтримують його.
- **Вербальна нота** – офіційне дипломатичне повідомлення, яке зазвичай оформлюється без підпису і передається від третьої особи. Це один з

основних типів дипломатичного листування, який використовується для передачі інформації або повідомлення про певні події.

□ **Верифікація** – процес підтвердження, що включає підписи всіх учасників переговорів для засвідчення відповідності досягнутих домовленостей. Верифікація є важливим інструментом міжнародних угод, наприклад, у контролі озброєнь чи роззброєння.

□ **Взаємність** – базовий принцип міжнародних відносин, який гарантує рівноправність і надання однакових прав між державами на основі взаємних інтересів. Якщо права порушені, принцип взаємності може бути тимчасово призупинений.

□ **Відкликання дипломатичного представника** – дія, що здійснюється за ініціативою держави акредитації або країни перебування, яка полягає у відкликанні дипломатичного представника з приймаючої держави, зазвичай оформлюється відзивною грамотою.

□ **Відкритий лист** – документ, виданий міністерством закордонних справ, який дозволяє іноземцю з дипломатичним статусом безперешкодно перетинати кордон. Він звернений до митної та прикордонної служби з проханням надати необхідну підтримку.

□ **Відомство закордонних справ** – головний орган, відповідальний за реалізацію зовнішньої політики держави. Займається захистом інтересів країни, громадян та дипломатичних представництв за кордоном, підтримує дипломатичні та консульські відносини з іншими державами.

□ **Віза дипломатична** – спеціальний позначений дозвіл у паспорті, що надається дипломатам та іншим офіційним особам для підтвердження їхнього статусу та дозволу на в'їзд у країну, навіть під час приватних поїздок.

□ **Візиту державні** – офіційні візити високопоставлених осіб, таких як голови держав або урядів, для обговорення важливих міжнародних питань. Ці візити мають детально продуманий протокол та церемоніал.

□ **Візиту дипломатичні** – зустрічі, що проводяться для зміцнення зв'язків між державами та їхніми представниками. Включають як офіційні, так і

приватні візити, які мають на меті підтримку та розвиток дипломатичних відносин.

□ **Візитна картка** – персоналізована картка, що використовується в дипломатії для представлення особи. Містить ім'я, прізвище та посаду, а також різні позначення у нижньому куті для повідомлень, як-от вітання або подяка. У деяких випадках її загинають, щоб підкреслити особисту передачу.

□ **Віртуальна консульська підтримка** – це онлайн-послуги, які надають допомогу громадянам у питаннях віз, реєстрації, правових консультацій та інших консульських послуг через інтернет. Така підтримка дозволяє зберігати доступність послуг незалежно від географічного розташування користувача.

□ **Віртуальна дипломатія** – застосування цифрових платформ і технологій для здійснення дипломатичних функцій, як-от переговори, зустрічі та консультації. Цей формат дозволяє прискорити реагування на глобальні події і зменшує витрати на міжнародні поїздки.

□ **Віртуальні делегації** – це групи дипломатів та представників, які беруть участь у міжнародних переговорах та конференціях в онлайн-форматі. Це забезпечує гнучкість у дипломатичній діяльності та знижує витрати, пов'язані з фізичними візитами.

□ **Віртуальні посольства** – дипломатичні установи, які функціонують виключно у цифровому середовищі і надають послуги громадянам через інтернет, зокрема консультації та підтримку у питаннях віз.

□ **Віртуальні представництва** – це дипломатичні установи, які діють у віртуальному середовищі, надаючи послуги онлайн, зокрема візову підтримку, юридичні консультації. Такий формат є ефективним в умовах, де традиційні представництва неможливі через політичні чи безпекові обмеження.

□ **Віртуальні саміти** – онлайн-конференції, які дозволяють представникам держав обговорювати глобальні питання у цифровому форматі. Цей формат

став популярним під час пандемії COVID-19 і надалі використовується для економії ресурсів.

□ **Вірчі грамоти** – офіційний документ, що підтверджує повноваження дипломатичного представника і передається главі приймаючої держави. Вручення цього документа символізує початок виконання дипломатичних обов'язків.

□ **Випереджувальна дипломатія** – дипломатичні дії, спрямовані на ідентифікацію та запобігання потенційним конфліктам до їх ескалації. Використовуються методи раннього попередження, зокрема моніторинг стабільності регіонів і встановлення неформальних контактів.

□ **Вотум** – рішення, прийняте шляхом голосування, яке демонструє підтримку або відхилення певної політики, пропозиції або кандидатури. Вотум використовується як засіб висловлення колективної волі у багатьох міжнародних організаціях.

□ **Вручення вірчих грамот** – офіційна церемонія, де новий посол передає вірчі грамоти главі приймаючої держави. Цей акт знаменує початок його дипломатичної місії і супроводжується обміном привітаннями, промовами та урочистим прийомом.

□ **Гарант** – особа, організація чи держава, яка забезпечує виконання певних зобов'язань, надаючи гарантії безпеки чи підтримки. Гарант виконує наглядову роль, аби забезпечити дотримання міжнародних норм або умов конкретного договору.

□ **Гастродипломатія** – стратегія просування культурного іміджу країни через національну кухню. Включає міжнародні кулінарні фестивалі, популяризацію ресторанів за кордоном та традиційних страв для зміцнення культурних зв'язків між країнами.

□ **Гарантії міжнародні** – міжнародні зобов'язання, що надаються однією або кількома державами для забезпечення виконання договорів чи підтримки миру. Гарантії можуть бути односторонніми чи колективними та включати політичні, економічні або військові засоби.

- **Геоелекономічна дипломатія** – дипломатична діяльність, спрямована на досягнення економічних інтересів держави через співпрацю в торгівлі, інвестиціях та економічному розвитку. Включає захист національних економічних інтересів на міжнародній арені та підписання угод про інвестиції.
- **Геополітична дипломатія** – дипломатичні дії, що враховують географічне положення держави, формують її стратегії зовнішньої політики та союзи, спрямовані на захист національних інтересів.
- **Герб державний** – символ державного суверенітету, що візуально представляє історію, культуру та інші національні особливості держави. Використовується на офіційних документах, прапорах та печатках держави.
- **Гібридна дипломатія** – комбінований підхід до міжнародних відносин, що включає як традиційні методи, так і цифрові технології, зокрема соціальні медіа для взаємодії з міжнародною спільнотою.
- **Гімн державний** – урочиста пісня, що виконується під час офіційних заходів для символізації національної єдності та державного суверенітету. Гімн є важливим елементом національної ідентичності та патріотичного духу.
- **Глава держави** – офіційна особа, що представляє державу на міжнародній арені та здійснює найвищу владу в країні. Глава держави може бути одноосібним або колегіальним, як це визначено конституцією держави.
- **Глава дипломатичного представництва** – дипломат, якому доручено представляти інтереси своєї держави в іншій країні. Відповідає за керівництво місією та підтримання двосторонніх відносин, включаючи комунікацію з урядом приймаючої країни.
- **Глава уряду** – посадовець, який очолює уряд та керує його діяльністю. В різних країнах має різні назви, такі як президент, федеральний канцлер або прем'єр-міністр, залежно від політичної системи та традицій конкретної держави.

- **Гостьовий протокол** – комплекс заходів та правил для прийому іноземних делегацій, що охоплює порядок офіційних зустрічей, розміщення, організацію культурних заходів та забезпечення безпеки. Дотримання протоколу сприяє створенню сприятливого середовища для міжнародного співробітництва.
- **Гуманітарна дипломатія** – дипломатична діяльність, спрямована на надання допомоги в кризових ситуаціях, таких як зони конфліктів або стихійні лиха. Включає надання медичних послуг, харчування, тимчасового житла, підтримуючи міжнародну солідарність.
- **Дебати** – обмін думками та аргументами з певного питання на офіційних зборах, засіданнях або міжнародних форумах. Використовуються для висловлення позицій, формування рішень та досягнення консенсусу.
- **Дебрифінг** – детальний звіт або обговорення після виконання завдання, як-от повернення з місії, для оцінки результатів і виявлення можливих проблем. Часто використовується в розвідувальній, космічній чи військовій діяльності.
- **Дезавування** – офіційне зречення дій дипломатичного представника, коли уряд оголошує, що дипломат діяв поза своїми повноваженнями або без належного дозволу.
- **Делегація** – група представників держави або організації, що має певні повноваження для участі в міжнародних переговорах, обговореннях та підписанні договорів.
- **Депортація дипломатична** – примусове виселення дипломатичного представника з країни перебування через порушення законів або правил приймаючої країни, часто супроводжується оголошенням його персоною нон грата.
- **Діловодство дипломатичне** – система організації та обробки дипломатичних документів і службового листування в дипломатичних установах. Включає облік, архівацію та захист інформації.

- **Декларація** – офіційна заява або документ, що містить наміри, принципи чи позицію держав або міжнародних організацій з певного питання. Використовується для підтвердження намірів та основних принципів у міжнародних відносинах.
- **Демаркація кордону** – процес визначення і фізичного позначення державного кордону на місцевості за допомогою спеціальних знаків. Демаркація включає встановлення межевих стовпів і табличок, що підтверджують територіальні межі між державами.
- **Демарш** – офіційна дипломатична дія, яка може приймати різні форми, включаючи ноти, меморандуми чи інші звернення, з метою вираження офіційної позиції або протесту щодо певного питання у відносинах між державами.
- **Денонсація** – офіційна процедура, за якою держава заявляє про відмову від міжнародного договору. Це передбачає припинення зобов'язань за договором, і денонсація має здійснюватися згідно з установленими нормами міжнародного права.
- **Депозитарій** – особа чи організація, відповідальна за зберігання оригіналів багатосторонніх міжнародних договорів та супутніх документів, таких як ратифікаційні грамоти або заяви про денонсацію. Депозитарій забезпечує цілісність документів та доступ до них для сторін договору.
- **Депонування** – процедура передачі депозитарію оригіналів міжнародного договору та інших пов'язаних документів на офіційне зберігання. Цей процес підтверджує готовність сторін виконувати договірні зобов'язання.
- **Де-факто** – латинський термін, що означає існування фактичного стану речей без офіційного або юридичного оформлення. Зазвичай використовується для опису відносин, які мають реальний вплив, але не отримали офіційного визнання.
- **Де-юре** – термін, що означає юридичний чи офіційний статус, який визнано законодавчо. Використовується для опису відносин або статусу, що мають законне підтвердження.

- **Джентльменська угода** – неофіційна домовленість між сторонами, яка базується виключно на взаємній довірі без юридичного оформлення. Така угода не має примусової сили, але виконується через повагу до домовленостей.
- **Дипломат** – посадова особа, що представляє інтереси своєї держави в інших країнах. Дипломат володіє спеціальними знаннями у сфері міжнародних відносин та компетенціями для захисту національних інтересів за кордоном.
- **Дипломатія** – сукупність засобів і методів реалізації зовнішньої політики держави, що включає офіційну діяльність глав держав, урядів, міністрів закордонних справ і дипломатичних представництв. Дипломатія спрямована на досягнення політичних, економічних та культурних цілей держави мирним шляхом.
- **Дипломатія культурна** – напрямок дипломатії, що використовує культурні досягнення країни для популяризації її позитивного образу та розвитку міжнародних зв'язків. Включає організацію культурних подій, обмін митцями та просування національної культури.
- **Дипломатія багатостороння** – діяльність, що передбачає участь кількох держав у переговорах або консультаціях через міжнародні організації для досягнення колективних рішень з глобальних питань.
- **Дипломатія багаторівнева** – дипломатичні зусилля, що об'єднують різні рівні і типи організацій (уряди, бізнес-спільноти, освітні установи) для досягнення миру і стабільності, враховуючи інтереси різних соціальних груп.
- **Дипломатія відкрита** – підхід до зовнішньої політики, що реалізується за участю громадськості та з дотриманням прозорості у прийнятті рішень. Відкрита дипломатія допомагає зміцнювати довіру громадськості до уряду та його політики.
- **Дипломатія великих даних** – застосування аналітики великих обсягів даних для прогнозування міжнародних процесів та прийняття стратегічних рішень. Включає використання соціальних медіа та інших відкритих джерел.

- **Дипломатія інфлюенсерів** – співпраця з популярними особами в соціальних мережах для просування позитивного іміджу країни та залучення міжнародної уваги до культурних, туристичних та економічних особливостей
- **Дипломатія "м'якої сили"** – концепція, яка фокусується на досягненні цілей через культурну привабливість, політичні цінності і ідеї, уникаючи економічного чи військового тиску.
- **Дипломатія спорту** – використання міжнародних спортивних подій, як-от Олімпійські ігри чи чемпіонати світу, для налагодження зв'язків між країнами та популяризації культурного обміну.
- **Дипломатія превентивна** – сукупність дій, спрямованих на запобігання виникненню конфліктів або ескалації існуючих. Включає раннє попередження та встановлення діалогу між сторонами конфлікту.
- **Дипломатія економічна** – напрямок зовнішньої політики, що використовує економічні інструменти для досягнення національних інтересів у міжнародних відносинах. Включає підтримку національних підприємств та залучення інвестицій за кордоном.
- **Дипломатія соціальних мереж** – стратегія використання соціальних платформ для поширення інформації про національні інтереси та підтримку діалогу з громадськістю. Вона дозволяє формувати позитивний імідж країни та швидко реагувати на глобальні події.
- **Дипломатія "тихої сили"** – метод досягнення цілей без публічних заяв або відкритих заходів. Вона включає негласні, але впливові дії, спрямовані на вирішення конфліктів чи запобігання кризам, зберігаючи низький профіль.
- **Дипломатична аналітика** – використання аналітичних інструментів, зокрема штучного інтелекту та великих даних, для оцінки політичних тенденцій та розробки стратегій. Це дозволяє передбачати можливі сценарії розвитку міжнародних подій.
- **Дипломатична медіація** – процес, у якому дипломат виступає посередником у міжнародних конфліктах, допомагаючи сторонам знайти

компроміс. Така медіація може включати участь у мирних переговорах і допомогу у виробленні згоди.

□ **Дипломатична дистанція** – правило фізичної відстані між учасниками протокольних заходів. Під час офіційних зустрічей, наприклад, високопоставлені особи розташовуються ближче одна до одної, що символізує рівень їхніх взаємин.

□ **Дипломатичний банкет** – офіційний прийом, що супроводжується дотриманням певних протокольних правил, таких як порядок розміщення гостей та етикет харчування, спрямований на зміцнення відносин між країнами.

□ **Дипломатичний кодекс честі** – сукупність етичних принципів, яких дотримуються дипломати. Включає чесність, повагу до інших культур, конфіденційність та відданість державним інтересам.

□ **Дипломатичний корпус** – група глав дипломатичних місій, акредитованих у приймаючій країні. У широкому розумінні – усі співробітники дипломатичних представництв, визнані як такі урядом приймаючої країни.

□ **Дипломатичне консультування** – поради та консультації, які дипломати надають керівництву своєї держави щодо можливих зовнішньополітичних кроків. Це дозволяє ефективніше орієнтуватися в міжнародних відносинах і приймати обґрунтовані рішення.

□ **Дипломатичне листування** – офіційне листування між державами, що включає обмін нотами, меморандумами та іншими документами. Це важлива частина дипломатичного процесу, що регламентує відносини і комунікацію між країнами.

□ **Дипломатичне представництво** – офіційний орган держави за кордоном, який очолюється дипломатичним представником (послом або постійним повіреним у справах). Представництво відповідає за захист інтересів своєї країни та підтримку дипломатичних відносин у приймаючій країні.

- **Дипломатичний ескорт** – організований супровід іноземних делегацій з метою гарантування їхньої безпеки та дотримання всіх протокольних вимог. Включає координацію маршруту та забезпечення охорони.
- **Дипломатичний притулок** – надання дипломатичного захисту іноземцям, що шукають безпечного укриття у дипломатичних чи консульських установах приймаючої держави. Це право закріплене в міжнародному праві.
- **Дипломатичний прийом** – офіційний захід, організований для налагодження та зміцнення відносин між державами. Прийоми можуть бути різних типів (коктейль, вечеря, банкет), кожен з яких має певний протокол.
- **Дипломатичний чат-бот** – автоматизована система, що надає інформацію та консульські послуги громадянам через інтернет. Використовується для швидкої комунікації та відповіді на запити щодо дипломатичних питань.
- **Дипломатичні відносини** – офіційні стосунки між державами, що підтримуються відповідно до норм міжнародного права. Це включає обмін дипломатичними представниками і налагодження комунікації для співпраці та вирішення конфліктів.
- **Дипломатичні контакти** – особисті зустрічі між високопосадовцями держав, які мають офіційні повноваження, часто під час міжнародних конференцій або офіційних візитів, для обговорення важливих питань і зміцнення зв'язків.
- **Дипломатичні переговори** – офіційні переговори між представниками держав, що охоплюють політичні, економічні та інші питання. Метою переговорів є досягнення домовленостей, укладення договорів і вирішення суперечок.
- **Дипломатичні привілеї та імунітети** – особливі права, що надаються дипломатам і дипломатичним установам для забезпечення безперешкодного виконання їхніх функцій. Закріплені у міжнародних документах, таких як Віденська конвенція про дипломатичні зносини.

- **Дипломатичні формули** – стандартні вирази, що використовуються у дипломатичному листуванні та переговорах для збереження ввічливості й уникнення різких заяв, забезпечуючи нейтральність і коректність комунікації
- **Дискредитація** – підривання довіри до певної особи або організації, що знижує її престиж чи авторитет. Використовується як метод боротьби в інформаційних війнах або для послаблення репутації конкурентів на міжнародній арені.
- **Дифамація** – поширення відомостей (правдивих чи неправдивих), що можуть зашкодити репутації особи чи організації, створюючи їм погану славу. Дифамація іноді може перетворитися на наклеп, що є серйозним порушенням.
- **Добросовісне виконання зобов'язань** – один з основних принципів міжнародного права, згідно з яким усі держави мають виконувати зобов'язання, взяті за міжнародними договорами та визнані нормами міжнародного права, з повагою та чесністю.
- **Договори міжнародні** – формально укладені угоди між державами, що встановлюють взаємні права та обов'язки в різних сферах, таких як економіка, політика, наука. Ці договори підписуються відповідно до міжнародного права та можуть бути двосторонніми чи багатосторонніми.
- **Доктрини зовнішньополітичні** – системи поглядів та концепцій, що визначають цілі і завдання держави у сфері зовнішньої політики та методи їх досягнення. Доктрини можуть змінюватися в залежності від міжнародної ситуації і політичного курсу держави.
- **Дуайєн дипломатичного корпусу** – дипломат з найбільшим досвідом роботи в приймаючій країні, який виконує представницькі функції від імені всіх глав дипломатичних представництв у цій країні. Дуайєн має переважно протокольні обов'язки.
- **Екологічна дипломатія** – діяльність, спрямована на вирішення глобальних екологічних проблем, таких як зміна клімату і захист

біорізноманіття. Включає розробку міжнародних угод та співпрацю в питаннях екології та сталого розвитку.

□ **Експатріація** – процес втрати громадянства в результаті добровільного або законодавчого рішення. Експатріація може бути здійснена через прийняття громадянства іншої країни чи вихід із громадянства за власним бажанням.

□ **Експлікація** – роз'яснення або уточнення певних положень міжнародної угоди під час переговорів. Експлікація дозволяє уникнути можливих непорозумінь і забезпечити повне дотримання домовленостей.

□ **Екстрадиція** – процес передачі особи, обвинуваченої в скоєнні злочину, з однієї держави до іншої для притягнення її до кримінальної відповідальності або виконання судового вироку. Екстрадиція здійснюється на підставі міжнародних договорів.

□ **Електронна дипломатична пошта** – захищений канал електронної комунікації для обміну конфіденційними повідомленнями між дипломатичними представництвами. Використовує системи шифрування та інші кіберзахисні заходи, що запобігають несанкціонованому доступу.

□ **Ембарго** – міжнародне обмеження, що забороняє ввезення або вивезення певних товарів, валют або інформації. Це форма санкцій, що використовується для тиску на країну-ціль з метою зміни її поведінки.

□ **Емігрант** – особа, яка залишила рідну країну і переїхала до іншої для постійного проживання. Еміграція може бути спричинена економічними, політичними або особистими мотивами.

□ **Емісар** – спеціальний представник держави чи організації, який виконує певне доручення в іншій країні, часто у неофіційній формі. Використовується для конфіденційних переговорів або передачі важливих повідомлень.

□ **Енергетична дипломатія** – напрямок дипломатії, що стосується питань енергетичної безпеки, доступу до ресурсів і розвитку екологічно чистих джерел енергії. Включає міжнародні угоди щодо транспортування та регулювання ринків енергоносіїв.

- **Етикет дзвінків** – правила, що регламентують дипломатичні телефонні розмови або відеоконференції. Включає привітання, представлення, ведення бесіди та прощання, що допомагає підтримувати офіційний стиль спілкування.
- **Етикет дипломатичний** – набір правил поведінки, що регулює відносини між офіційними особами різних держав. Він передбачає ввічливість, повагу та дотримання прийнятих норм, що сприяє стабільності міжнародних відносин.
- **Етикет подяки** – офіційні форми висловлення вдячності за запрошення, прийом або допомогу, що демонструють повагу та визнають гостинність приймаючої сторони.
- **Етикет привітань** – встановлені правила привітань між дипломатами, які можуть включати рукостискання, обмін картками або інші формальні жести відповідно до рангу та культурних традицій.
- **Закони та звичаї війни** – міжнародні правові норми, що регулюють поведінку під час збройних конфліктів. Вони встановлюють права та обов'язки воюючих сторін, а також зобов'язання нейтральних держав.
- **Занота** – стисле письмове повідомлення, яке дипломатичні установи або окремі дипломати використовують для передачі інформації чи нагадувань у неформальному стилі. Такі записки можуть використовуватися для планування зустрічей чи неофіційних домовленостей.
- **Засоби дипломатичні** – методи та інструменти, що застосовуються для здійснення дипломатичних функцій, включаючи переговори, обмін нотами, консульську діяльність і використання економічних санкцій.
- **Заява дипломатична** – офіційне повідомлення, яке виражає позицію держави з певного питання міжнародної політики або реагує на міжнародні події. Використовується для висвітлення намірів чи офіційної позиції на міжнародній арені.
- **Зовнішня політика** – комплекс дій, які здійснює держава на міжнародній арені з метою реалізації своїх інтересів і забезпечення національної безпеки.

Це може включати співпрацю, дипломатію, економічні угоди та інші форми взаємодії.

□ **Зустріч на вищому рівні** – офіційна зустріч між главами держав або урядів для обговорення ключових питань та прийняття рішень з найважливіших міжнародних проблем. Такі зустрічі часто супроводжуються високим рівнем протоколу та безпеки.

□ **Ідентифікаційна картка** – офіційний документ, що підтверджує дипломатичний статус особи та надає певні привілеї та імунітети у приймаючій країні. Використовується для ідентифікації дипломатів у повсякденній діяльності.

□ **Імунітет дипломатичний** – особливі права та захист, що надаються дипломатам приймаючою країною, зокрема захист від юридичної відповідальності. Імунітет дозволяє дипломатам виконувати свої обов'язки без втручання місцевої влади.

□ **Імплементация** – процес введення міжнародного договору або рішення міжнародного органу в дію на національному рівні. Імплементация може вимагати прийняття нових законів або внесення змін до існуючого законодавства.

□ **Інсургенти** – збройні угруповання, що ведуть боротьбу проти чинного уряду, часто з метою змінити політичний режим або здійснити територіальні перетворення. Інсургенти можуть мати національну чи ідеологічну підтримку.

□ **Інтервенція міжнародна** – пряме або непряме втручання однієї держави у внутрішні справи іншої держави, зазвичай з використанням сили або економічних санкцій. Інтервенція може бути виправдана необхідністю захисту прав людини або боротьби з тероризмом.

□ **Інцидент дипломатичний** – непередбачений або спровокований випадок, що порушує дипломатичний протокол чи закони приймаючої країни. Він може спричинити загострення відносин між державами та вимагати спеціальних заходів для врегулювання.

- **Інсинуація** – маніпулятивне припущення або натяк, зроблений з метою підриву репутації особи чи держави. Інсинуації часто використовуються в пропаганді або для політичного тиску на міжнародному рівні.
- **Інститут міжнародний** – організація або установа, що діє на міжнародному рівні, займаючись дослідженнями, координацією або забезпеченням співпраці між державами у певній сфері, як-от економіка, безпека або право.
- **Казус беллі** – формальний привід для оголошення війни, обґрунтований діями іншої сторони, які вважаються неприйнятними. Такий привід може включати напад, порушення договорів або підтримку ворогів.
- **Канали дипломатичні** – офіційні та неофіційні шляхи зв'язку між державами, що використовуються для передачі повідомлень, переговорів і вирішення конфліктів. Канали можуть включати дипломатичні місії, спеціальні представництва, засоби масової інформації тощо.
- **Каральні заходи** – санкції чи інші дії, спрямовані на примушування держави до виконання міжнародних зобов'язань або зміни політики. Застосовуються за порушення норм міжнародного права.
- **Касета дипломатична** – спеціальний контейнер для транспортування дипломатичних документів, який має спеціальні печатки та захищений від несанкціонованого доступу. Його недоторканність забезпечується міжнародним правом.
- **Кворум** – мінімальна кількість учасників засідання або зборів, необхідна для прийняття легітимних рішень. У міжнародних організаціях кворум встановлюється для забезпечення репрезентативності рішень.
- **Кваліфікаційні курси** – спеціальні навчальні програми, що спрямовані на підвищення професійного рівня дипломатів та працівників міжнародних організацій. Такі курси включають вивчення іноземних мов, дипломатичного протоколу, міжнародного права та політичних процесів.
- **Керівництво міжнародною безпекою** – загальний термін для опису дій, спрямованих на координацію зусиль для підтримання миру і стабільності на

міжнародному рівні. Включає розробку політики, укладення угод і здійснення контрольних заходів у сфері безпеки.

□ **Клас дипломатичного представника** – категорія, що визначає ранг і статус дипломата, наприклад, посол, посланник або повірений у справах. Ці класи встановлюють пріоритет у протоколі та рівень привілеїв на приймаючій території.

□ **Класифікація дипломатичних місій** – розподіл дипломатичних представництв за рівнем та функціями, що включає посольства, консульства та постійні представництва. Встановлює функціональні обов'язки кожного типу місії на міжнародній арені.

□ **Код дипломатичний** – набір правил і процедур, що регулюють поведінку дипломатів, їхні обов'язки та відповідальність. Код підкреслює етику, конфіденційність та зобов'язання перед державою.

□ **Комюніке** – офіційна заява про результати дипломатичних переговорів, оприлюднена для громадськості. Зазвичай містить узгоджену позицію сторін, досягнуті домовленості або проголошені зобов'язання.

□ **Компенсація міжнародна** – виплата збитків або відшкодування втрат, завданих іншій державі. Вона може здійснюватися у формі грошових компенсацій, повернення майна чи надання послуг.

□ **Компетенція дипломатична** – повноваження, що надаються дипломатам відповідно до міжнародного права для виконання обов'язків на території іншої держави. Це включає укладання угод, представлення держави і захист її інтересів.

□ **Конвенція** – міжнародний договір, що регулює певні питання у спеціалізованих галузях, таких як права людини або охорона навколишнього середовища. Конвенція є обов'язковою для держав, які її ратифікували.

□ **Конференція міжнародна** – зібрання представників різних держав для обговорення та вирішення важливих питань. Конференції можуть бути однорічними, періодичними чи спеціальними, залежно від потреб.

- **Консалтинг дипломатичний** – надання професійних порад і підтримки з питань зовнішньої політики, міжнародних угод і ведення переговорів. Включає аналіз політичної ситуації та рекомендації щодо стратегії.
- **Консульська діяльність** – діяльність консульських установ, що включає захист прав і допомогу громадянам своєї країни за кордоном, видачу віз, легалізацію документів та іншу адміністративну підтримку.
- **Консульський імунітет** – привілеї, що захищають консульських працівників від судового та адміністративного переслідування в приймаючій країні. Цей імунітет обмежений і стосується лише виконання офіційних обов'язків.
- **Консульський патент** – офіційний документ, що підтверджує призначення консула на посаду, виданий урядом держави, яку він представляє, та засвідчений приймаючою країною.
- **Консульський працівник** – службовець консульської установи, відповідальний за адміністративні послуги, наприклад, видачу віз, реєстрацію громадян і допомогу в надзвичайних ситуаціях.
- **Консульський статут** – нормативний документ, що визначає права, обов'язки та процедури роботи консульських працівників за кордоном. Статут забезпечує регулювання відносин між консулами та приймаючою державою.
- **Консульський округ** – визначена територія в іншій країні, на якій консул має право здійснювати свою діяльність і надавати консульські послуги громадянам своєї країни.
- **Консульський привілей** – особливі права, що дозволяють консульським працівникам виконувати свої функції без втручання приймаючої держави. Включають право на конфіденційність документів і спрощений митний режим.
- **Консул** – посадовець, що представляє інтереси своєї держави в іншій країні, надаючи консульські послуги громадянам і підтримуючи культурні та економічні зв'язки.

- **Консул загальний** – консул, який очолює Генеральне консульство, виконує ширші функції та має юрисдикцію над великим консульським округом.
- **Консультації політичні** – офіційні обговорення між державами з метою узгодження позицій і дій з міжнародних питань, зокрема у сферах безпеки та зовнішньої політики.
- **Контрасигнація** – процес підтвердження підпису офіційного документа іншою посадовою особою для надання йому повної юридичної сили. Використовується для забезпечення законності документів.
- **Конфіденційна інформація** – дані, що мають особливу важливість і зберігаються в таємниці для захисту інтересів держави. Таку інформацію дипломатичні працівники зобов'язані зберігати та обробляти згідно з вимогами безпеки.
- **Концерт європейський** – політичний порядок, встановлений європейськими державами після Наполеонівських війн для підтримки стабільності й запобігання конфліктам. Цей порядок передбачав дипломатичну співпрацю та узгодження рішень між провідними державами Європи.
- **Координація міжнародна** – узгодження дій між державами для вирішення глобальних проблем, таких як безпека, торгівля, клімат. Координація може здійснюватися через міжнародні організації та дипломатичні переговори.
- **Копія вірчих грамот** – офіційний дублікат документа, що підтверджує повноваження дипломатичного представника, який передається міністерству закордонних справ приймаючої країни до вручення оригіналу вірчих грамот главі держави.
- **Країна акредитації** – держава, яка приймає дипломатичного представника іншої країни та надає йому дозвіл на виконання офіційних обов'язків на своїй території.

- **Країна перебування** – держава, в якій дипломатичний представник виконує свої обов'язки та підтримує офіційні контакти з місцевими органами влади.
- **Куратор дипломатичний** – дипломатичний працівник, відповідальний за певний напрямок діяльності або регіон у приймаючій країні. Куратор координує роботу з іншими представництвами та організаціями.
- **Легалізація** – офіційне підтвердження автентичності підписів та печаток на документах, виданих у одній країні для їх використання в іншій. Легалізація забезпечує визнання документів за кордоном.
- **Легат** – особливий дипломатичний представник, якого призначає глава держави або уряду для виконання конкретної місії, зокрема релігійної або культурної. Легати використовуються в специфічних історичних і церемоніальних обставинах.
- **Лібералізм міжнародний** – теорія міжнародних відносин, що підкреслює важливість співпраці між державами, міжнародного права та організацій у забезпеченні стабільності та миру.
- **Лідерство міжнародне** – впливова позиція, яку займає держава чи організація на глобальному рівні, що дозволяє їй спрямовувати міжнародні процеси та ініціативи. Лідерство може проявлятися через економічну, політичну чи культурну перевагу.
- **Магатма** – почесний титул, який іноді присвоюється видатним лідерам чи мислителям у деяких культурах, особливо в Індії. Використовується для підкреслення морального авторитету та духовної значущості особи.
- **Мандат міжнародний** – офіційне доручення міжнародної організації державі або групі держав виконувати певні функції в інтересах міжнародної спільноти, наприклад, підтримання миру або допомога країнам, що розвиваються.
- **Мандат ООН** – спеціальні повноваження, які Організація Об'єднаних Націй надає своїм миротворчим чи іншим місіям для виконання завдань з підтримки міжнародної безпеки та стабільності.

- **Меморандум дипломатичний** – детальний документ, який викладає позицію держави щодо певного питання. Меморандум додається до дипломатичних нот для забезпечення детального роз'яснення теми.
- **Менторинг дипломатичний** – система наставництва, де досвідчені дипломати допомагають молодшим працівникам у професійному розвитку, знайомлячи їх з етикою та особливостями дипломатичної роботи.
- **Мирне вирішення спорів** – принцип і методика, що передбачають використання переговорів, медіації, арбітражу та інших мирних засобів для вирішення міжнародних конфліктів і запобігання ескалації.
- **Мирні переговори** – офіційні зустрічі між конфліктуючими сторонами з метою досягнення угоди або припинення ворожих дій. Мирні переговори можуть проходити за участю міжнародних посередників.
- **Місія дипломатична** – офіційне представництво однієї держави в іншій для підтримки та розвитку міжнародних відносин. Включає як постійні представництва, так і тимчасові місії для виконання специфічних завдань.
- **Місія культурна** – діяльність, спрямована на популяризацію національної культури та налагодження культурних обмінів з іншими країнами. Включає організацію виставок, концертів, літературних вечорів, які представляють культуру держави на міжнародній арені.
- **Модерація переговорів** – управління ходом обговорень між сторонами для забезпечення конструктивного діалогу. Модератором зазвичай виступає нейтральна особа, яка стежить за дотриманням порядку денного та правил.
- **Мультилатералізм** – підхід у міжнародних відносинах, що базується на співпраці декількох країн з метою досягнення спільних цілей і розв'язання глобальних проблем, зокрема через міжнародні організації.
- **Надзвичайний посол** – дипломат високого рангу, який призначається для виконання особливих доручень або місій. Він наділений значними повноваженнями для вирішення конкретних завдань на міжнародній арені.

- **Надзвичайна місія** – тимчасова дипломатична місія, що має обмежені цілі та терміни, призначена для вирішення конкретного питання або участі у спеціальних заходах.
- **Намір декларації** – документ, що формально підтверджує намір держави вжити певні дії або підтримувати певну позицію у міжнародних відносинах.
- **Національні інтереси** – фундаментальні цілі і потреби держави, що визначають її зовнішню політику, як-от безпека, економічний добробут та збереження суверенітету.
- **Національна безпека** – комплекс заходів, спрямованих на захист держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що включає оборону, розвідку та дипломатичну діяльність.
- **Негативні санкції** – обмежувальні заходи, що накладаються на державу чи організацію для зміни її поведінки або покарання за порушення міжнародних норм.
- **Нейтралітет** – політика держави, яка утримується від участі в конфліктах та не підтримує жодну зі сторін. Така позиція передбачає повагу з боку інших країн до незалежності та непорушності її території.
- **Неформальні переговори** – зустрічі, що не мають офіційного статусу, але можуть бути важливими для підготовки або зміцнення дипломатичних відносин. Такі переговори часто використовуються для обговорення потенційних домовленостей.
- **Ноти дипломатичні** – офіційні документи, що використовуються для передачі позицій або запитів між державами. Ноти бувають вербальними (без підпису) або особистими (з підписом від першої особи), залежно від рівня формальності.
- **Об'єкт дипломатичний** – офіційні приміщення дипломатичних представництв, включаючи посольства, консульства, які користуються імунітетом і захистом відповідно до міжнародного права.

- **Обструкція дипломатична** – дії, спрямовані на перешкоджання нормальному функціонуванню дипломатичних представництв, включаючи економічні або політичні тиски.
- **Обумовлення** – пункт договору, який передбачає певні умови для виконання зобов'язань, визначених у документі. Обумовлення допомагає уникати непорозумінь між сторонами.
- **Операція миротворча** – дії, здійснювані міжнародною організацією або коаліцією держав для забезпечення миру в регіонах конфлікту. Включає введення миротворчих сил, моніторинг та підтримання перемир'я.
- **Опозиція** – політичні сили, що протистоять чинній владі в державі. В міжнародних відносинах опозиція може мати підтримку інших держав та впливати на зовнішню політику.
- **Офіційний текст** – остаточна версія міжнародного документа, затверджена для використання у всіх мовних варіантах. Офіційний текст має юридичну силу.
- **Пакт** – міжнародний договір, що закріплює домовленості між державами щодо взаємних обов'язків, часто в сфері безпеки або співробітництва.
- **Паритет** – принцип рівності між державами в процесі переговорів і прийнятті рішень, що забезпечує однакові права та обов'язки для всіх сторін.
- **Парламентер** – уповноважений представник, якого делегують для ведення переговорів із протилежною стороною під час конфліктів або воєн. Парламентери діють під захистом міжнародного права.
- **Переговори міжнародні** – офіційні зустрічі представників держав для обговорення та узгодження різних аспектів двосторонніх або багатосторонніх відносин. Такі переговори охоплюють політичні, економічні та безпекові питання і сприяють мирному врегулюванню конфліктів.
- **Персона нон грата** – дипломат, якого приймаюча держава оголошує небажаною особою і зобов'язує акредитуючу державу відкликати його. Це рішення приймається за порушення норм міжнародного права або з політичних причин.

- **Підтримка консульська** – допомога, яку надають громадянам своєї держави за кордоном через консульства. Включає юридичну підтримку, захист прав, сприяння у надзвичайних ситуаціях.
- **Підтримка дипломатична** – діяльність державних установ, спрямована на забезпечення інтересів країни на міжнародному рівні. Включає проведення переговорів, підтримку міжнародних зв'язків, захист прав громадян за кордоном.
- **Підпис** – офіційний засіб підтвердження згоди з документом. У дипломатії підпис є формальним засвідченням угоди, після чого документ набуває юридичної сили.
- **Піклувальна держава** – країна, яка за згодою іншої держави представляє її інтереси в країні, де ця держава не має свого представництва. Піклувальна держава забезпечує консульські функції та підтримку.
- **Повноваження дипломатичні** – права та обов'язки дипломатичного представника, визначені відповідно до міжнародного права. Включають право на участь у переговорах, укладання угод та захист інтересів своєї держави.
- **Покровитель** – особа або держава, яка бере на себе зобов'язання захищати іншу державу або її громадян в умовах, коли вони не можуть захищати себе самостійно.
- **Політика** – система принципів і методів, за допомогою яких держава регулює свої внутрішні та міжнародні відносини. Політика формується з урахуванням національних інтересів і глобальних тенденцій.
- **Права людини** – базові права, що гарантуються кожній особі відповідно до міжнародного права, включаючи право на життя, свободу, захист від дискримінації та інших порушень. Захист прав людини є основою міжнародного права.
- **Право міжнародне** – система норм і принципів, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права, визначаючи їхні права та обов'язки. Міжнародне право спрямоване на забезпечення миру,

безпеки та співробітництва між країнами тупництво держав** – процес, у якому новоутворена або реорганізована держава перебирає права та обов'язки попередньої держави внаслідок територіальних змін, об'єднання чи розпаду .

□ **Предстає** – офіційна установа, що представляє інтереси однієї держави на території іншої держави. Воно забезпечує дипломатичні зв'язки, консульську допомогу та захист інтересів своєї країни .

□ **Прецедент** – випадок у мна основі якого вирішуються схожі питання. Прецеденти використовуються як допоміжний засіб і можуть бути орієнтиром для розгляду аналогічних ситуацій .

□ **Привілей** – особливе право або пільга, що чним працівникам у приймаючій державі для забезпечення ефективного виконання їхніх функцій .

□ **Прийом дипломатичний** – офіційний захід, організований диплоцтвом для відзначення важливих подій чи підтримання міжнародних зв'язків. Це може включати прийоми на честь національних свят, візитів високопосадовців тощо .

□ **Принцип рівності** – основоположна концепція міжнародного права, що гарантує рінезалежно від їхнього розміру чи впливу. Цей принцип забезпечує суверенну рівність у міжнародних відносинах .

□ **Протокол** – документ, що є додатком до міжнародного договору або самостійною угодою, яка визначаточнення до основного договору. Протокол також може стосуватися процедурних аспектів .

□ **Публічна дипломатія** – стратегія комунікації держави з іноземною громадськістю, спрямована на формування позитивноона охоплює культурні заходи, інформаційні кампанії та інші дії, що сприяють підвищенню міжнародного авторитету .

□ **Ратифікація** – офіційне підтвердження з боку державного органу (зазвичай парламенту або глави держави), що надає юридичну силу міжнасля його підписання .

- **Реверсія** – передача права на територію чи майно від однієї держави до іншої після виконання певних умов. Цей механізм часто використовують у договорах про довгострокову оренду або використання об'єктів.
- **Режим міжнародний** – сукупність правил і процедур, що регулюють діяльність держав у певній сфері, як-от морське право чи права людини, встановлені через міжнародні угоди або організації.
- **Репарації** – матеріальні компенсації, які виплачує держава-порушник іншій державі за збитки, завдані внаслідок порушення міжнародного права.
- **Репатріація** – повернення осіб до країни свого громадянства чи постійного проживання після того, як вони опинилися за її межами через війни, переселення чи інші обставини.
- **Резиденція дипломатична** – офіційне житло дипломата або іншого представника держави, яке також може використовуватись для прийомів та інших офіційних заходів.
- **Резиденція посла** – офіційне місце проживання посла в приймаючій державі, де також можуть проводитися дипломатичні зустрічі та заходи.
- **Резиденція консульська** – приміщення, яке використовується для службових цілей консульства, включаючи прийом громадян, що звертаються по допомогу.
- **Резолюція** – рішення, яке ухвалюється міжнародною організацією або конференцією та часто має рекомендаційний характер.
- **Роззброєння** – процес скорочення або повного знищення озброєнь з метою зміцнення міжнародного миру і безпеки. Ініціативи з роззброєння реалізуються через міжнародні угоди.
- **Саміт** – зустріч на вищому рівні між главами держав або урядів для обговорення важливих питань та укладення домовленостей. Саміти часто присвячені актуальним міжнародним проблемам.
- **Санкції** – обмежувальні заходи, що накладаються на державу або організацію для стимулювання зміни її поведінки або покарання за

порушення міжнародних норм. Санкції можуть бути економічними, політичними чи іншого характеру.

□ **Секретність** – захист інформації, що має особливу важливість для держави або міжнародної організації. У дипломатії секретність забезпечує конфіденційність переговорів і захищає національні інтереси.

□ **Сепаратна угода** – таємна угода між окремими учасниками конфлікту або переговорів, яка укладається незалежно від інших сторін і може змінювати загальні домовленості.

□ **Сервітути міжнародні** – особливі права, що надаються одній державі на використання певної території іншої держави для певних цілей, наприклад, для прокладання трубопроводів або ліній зв'язку.

□ **Система міжнародна** – сукупність взаємодій між державами та міжнародними організаціями, що формує глобальний порядок і регулюється нормами міжнародного права.

□ **Склад делегації** – офіційний список осіб, що представляють державу на міжнародних переговорах або конференціях. Визначається відповідно до цілей місії та включає дипломатів, експертів і технічний персонал.

□ **Служба дипломатична** – система державних установ і працівників, які відповідають за виконання зовнішньополітичних завдань країни, підтримання зв'язків із зарубіжними державами та захист інтересів своїх громадян.

□ **Суверенітет** – властивість держави, що визначає її право на незалежне управління своїми внутрішніми та зовнішніми справами, включаючи ухвалення рішень без втручання ззовні.

□ **Співробітництво міжнародне** – спільна діяльність держав і міжнародних організацій для досягнення глобальних цілей, таких як безпека, розвиток науки, екологія тощо аутс міжнародний** – правове положення держави або організації, що визначає її права та обов'язки на міжнародній арені.

□ **Стратегія зовнішньополітична** – довгостроковий план дій держави, спрямований на реалізацію її національних інтересів на міжнародній арені.

Включає визначення цілей і методів їх досягнення у взаєминах із зовнішніми суб'єктами.

□ **Суб'єкт міжнародного права** – учасник міжнародних відносин, який має правоздатність у сфері міжнародного права. Основними суб'єктами є держави та міжнародні організації.

□ **Суверенітет** – основоположна характеристика держави, яка забезпечує її незалежність і самостійність у прийнятті рішень як у внутрішніх, так і у зовнішніх справах.

□ **Тайм-аут дипломатичний** – перерва або пауза у переговорах з метою обміркування наступних кроків або для надання сторонам часу на консультації.

□ **Територіальні води** – морська зона, яка прилягає до узбережжя держави і перебуває під її суверенітетом. Держава має право контролювати діяльність на цій території згідно з міжнародним правом.

□ **Тимчасова адміністрація** – організація або державна структура, яка здійснює управління територією або установою протягом обмеженого часу, часто під егідою міжнародних організацій для стабілізації ситуації.

□ **Тимчасове зберігання** – процедура, що передбачає зберігання документів або майна у захищеному місці до їх офіційного використання або передачі у відповідності з дипломатичним протоколом.

□ **Торгова дипломатія** – діяльність, спрямована на просування економічних інтересів країни через дипломатичні канали. Включає укладання торговельних угод, залучення інвестицій і розвиток економічних зв'язків.

□ **Транспарентність** – принцип відкритості і прозорості в міжнародних відносинах, який передбачає публічність у прийнятті рішень і доступність інформації для громадськості.

□ **Третейський суд** – форма арбітражу, яка використовується для розв'язання міжнародних спорів на основі взаємної згоди сторін. Третейські суди забезпечують нейтральність і справедливість у вирішенні конфліктів.

- **Трек дипломатичний** – окремий напрямок у дипломатії, який здійснюють або на офіційному рівні, або на рівні неформальних зустрічей. Включає як традиційні офіційні переговори, так і альтернативні форми взаємодії для підтримки діалогу.
- **Угода міжнародна** – формальна домовленість між державами або міжнародними організаціями, що встановлює права, обов'язки та правила для учасників у конкретній сфері.
- **Узгодження позицій** – процес досягнення спільної точки зору між державами з певного питання з метою подальших скоординованих дій або для спільного виступу на міжнародній арені.
- **Ультиматум** – категорична вимога однієї держави до іншої з обов'язковим строком виконання та погрозою наслідків у разі відмови. Часто використовується як останній крок перед початком агресивних дій.
- **Уповноважений** – особа, яка офіційно представляє інтереси держави у міжнародних переговорах або інших зовнішньополітичних заходах, маючи спеціальні повноваження.
- **Управління ризиками** – процес ідентифікації та аналізу потенційних загроз для забезпечення національної та міжнародної безпеки. Включає розробку стратегій мінімізації впливу можливих криз.
- **Урочиста промова** – офіційне звернення, яке виголошують на дипломатичних заходах для підкреслення значення події або для привітання присутніх представників інших держав.
- **Форум міжнародний** – платформа для регулярного обговорення міжнародних питань і вирішення спільних проблем між представниками держав, часто з широким залученням експертів.
- **Функції консульські** – обов'язки, що виконуються консульськими працівниками для забезпечення прав та інтересів громадян своєї держави за кордоном, включаючи видачу документів та надання допомоги.

- **Холодна війна** – період глобальної напруженості між СРСР і США після Другої світової війни, що характеризувався політичним, ідеологічним і військовим протистоянням без прямого збройного конфлікту.
- **Церемоніал дипломатичний** – сукупність правил і традицій, що регулюють проведення офіційних заходів за участю дипломатів. Включає процедури вітання, розміщення гостей та дотримання протоколу на дипломатичних прийомах.
- **Цивільна дипломатія** – діяльність недержавних організацій та громадян у сприянні міжнародному співробітництву і порозумінню, яка включає освітні, культурні та гуманітарні обміни.
- **Циркуляр дипломатичний** – офіційний документ, який надсилається одночасно декільком дипломатичним представництвам для інформування про нові політичні рішення або протокольні інструкції.
- **Шантаж міжнародний** – метод тиску, який застосовують держави для досягнення своїх цілей шляхом загроз або ультиматумів, що можуть завдати шкоди інтересам іншої держави.
- **Шифрування дипломатичне** – процес кодування інформації для забезпечення її конфіденційності під час передачі між дипломатичними установами. Використовується для захисту від несанкціонованого доступу до дипломатичної кореспонденції.
- **Шпигунство** – незаконне збирання інформації про іншу державу, особливо військового або політичного характеру, що часто здійснюється під прикриттям дипломатичної діяльності.
- **Штаб-квартира** – головний офіс міжнародної організації, де здійснюється управління та координація її діяльності. Вона є важливим центром для зустрічей і проведення дипломатичних заходів.
- **Юрисдикція** – правова здатність держави чи міжнародної організації застосовувати свої закони або правові процедури на певній території чи до певної групи осіб.

- **Ядерне стримування** – стратегія, яка полягає у використанні ядерної зброї як засобу запобігання агресії з боку інших держав шляхом демонстрації потужності для збереження балансу сил.
- **Ядерна дипломатія** – діяльність держав, спрямована на регулювання і обмеження розповсюдження ядерної зброї, включаючи переговори та укладання угод про роззброєння.

Література

1. Гуменюк Б.І. Основи дипломатичної та консульської служби. К., 1998. 234 с.
2. Дипломатичний корпус. Довідник. К., 2022. 276 с.
3. Довідник з протокольних питань URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/protokol/UA_Protocol_Guide_20190313.pdf.
4. Панов А.В. Дипломатична і консульська служба. Монографія ПП «АУТДОР-ШАРК». Ужгород, 2015. 270 с.
5. Рой Є.Є. Дипломатичний протокол, церемоніал і політес. К.: Логос, 2012. 452 с.
6. Руденко Г.М. Основи дипломатичного протоколу .К., 1996. 284 с.
7. Сагайдак О. П. Дипломатичний протокол та етикет. Навч.посібник. 3-ге вид. / О. П. Сагайдак. К.: Знання, 2017. 326 с.
8. Сагайдак О, П. Словник дипломатичного протоколу та етикету. Київ: Вид-во Європейського ун-ту. 2006. 161 с.
9. Турчин Я.Б., Дорош Л.О., Івасечко О.Я. Дипломатична та консульська служба. Львів: Ви-во Львівської політехніки, 2018. 332 с.
10. Шинкаренко Т.І. Дипломатичний протокол та етикет. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. 296 с.
11. Diplomatic Protocol: Etiquette, Statecraft & Trust Hardcover – August 7, 2018. URL: <https://www.amazon.com/Diplomatic-Protocol-Etiquette-Statecraft-Trust/dp/1849953708?asin=B081VZNXD9&revisionId=&format=2&depth=1>.
12. The Importance of Protocol and Diplomacy/. URL: <https://www.protocolinternational.org/protocol-in-action>.

Наталія Романюк, Вікторія Кухарик

**ОСНОВИ ДИПЛОМАТІЇ І ДИПЛОМАТИЧНОЇ РОБОТИ У
ВИЗНАЧЕННЯХ ТА ПОНЯТТЯХ**

Друкується в авторській редакції